สถานภาพและแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทย บนพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์พม่า[1]

วิรัช นิยมธรรม[2]

[1] บทความจากชุดโครงการวิจัย "การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย" ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาพม่า และศูนย์พม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

สถานภาพและแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทย บนพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์พม่า

งานวิจัย "สถานภาพและแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยบนพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์พม่า" มีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลสถานภาพและวิเคราะห์แนวโน้มการนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยบนสื่อพม่าในช่วงก่อนวิกฤต (1978-1991) ช่วงวิกฤต (1992-2002) และช่วงหลังวิกฤต (2003-2009) โดยศึกษาจากตัวบทประเภทข่าวสาร ความเรียง และวรรณกรรม โดยเน้นเฉพาะการนำเสนอประเทศไทยของสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาพม่า ที่เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ.1978-2009 เป็นหลัก ได้แก่ สารานุกรมประเทศพม่ารายปี (Myanmar Swesonkyan Hnitchuot) หนังสือพิมพ์รัฐบาลพม่ารายวัน (Myanmar Alin ~ The New Light of Myanmar) และหนังสือพิมพ์เอกชนรายสัปดาห์ (Myanmar Times) ซึ่งผู้อ่านมักเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า อาทิ ข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน นักการเมือง พ่อค้านักธุรกิจ และนักการทูต

ผลจากการวิจัยพบว่า สื่อภายในประเทศพม่ามีการนำเสนอประเทศไทย 2 แบบ ได้แก่ แบบปกติ และแบบไม่ปกติ สำหรับแบบปกตินั้นเป็นการนำเสนอประเทศไทยอย่างต่อเนื่องในฐานะ "มิตรประเทศ" โดยเน้นประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตามลำดับ ดังพบในสื่อประเภทสารานุกรมของรัฐบาล สื่อสิ่งพิมพ์เอกชน และวรรณกรรม ส่วนแบบไม่ปกตินั้น เป็นการนำเสนอประเทศไทยในฐานะ "ภัยภายนอก" โดยเน้นประเด็นความมั่นคงเพื่อสร้างความระแวงไทย พบเฉพาะในหนังสือพิมพ์รายวันของรัฐบาลพม่า

ABSTRACT

The purpose of this research on "The status and trends in presenting Thailand in the print media in Myanmar" is to compile and analyze the status and trends of the Thai image in Myanmar media in the periods before the crisis (1978-1991), during the crisis (1992-2002) and after the crisis (2003-2009). The study covers news, articles and literature, with particular emphasis on information presented in the media in the Myanmar language published during the years 1978-2009. These include the annual Myanmar encyclopedia (Myanmar Swesonkyan Hnitchuot), daily newspaper of the government of Myanmar (Myanmar Alin ~ The New Light of Myanmar) and the private weekly newspapers like Myanmar Times. All of these are often reached by political and economic stakeholders, such as the military men, merchants, businessmen, civil servants, politicians and diplomats.

The study has found that the media inside Myanmar are presented in two modes: normal and abnormal. It is normal when it presents Thailand as a "friendly country", focusing on political, economic, as well as social issues. These are found in the Myanmar encyclopedia, private print media and literature. It is not normal when it presents Thailand as an "external threat", with emphasis on security issues and the need to be wary of Thailand. This mode is found in only the daily newspapers of the Myanmar government.

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (ค.ศ.1988-2008) รัฐพม่ากับรัฐไทยมีผลประโยชน์ร่วมและความขัดแย้งกันในหลายเรื่อง ในส่วนที่นำมาสู่ปัญหาขัดแย้งนั้น[3] ข่าวสารของฝ่ายรัฐบาลพม่าได้สะท้อนว่ารัฐบาลพม่ารู้สึกถึงผลกระทบใน 3 ด้านอันเนื่องจากนโยบายของฝ่ายไทย ได้แก่ ในด้านทรัพยากร จากนโยบายปิดป่า (Nationwide Logging Ban - 1989) ในด้านการเมือง จากนโยบายแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Intervention - 1998) และในด้านยาเสพติด จากนโยบายทำสงครามกับยาเสพติด (War on Drugs - 2003) นโยบายของไทยดังกล่าวนั้นอาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของรัฐพม่าใน 2 เรื่อง เรื่องแรกคือการจัดระเบียบชายแดน ซึ่งเกี่ยวโยงกับปัญหากองกำลังชนกลุ่มน้อย การจัดการทรัพยากร และการปราบปรามยาเสพติด ส่วนอีกเรื่องหนึ่งคือการสร้างความชอบธรรมของกองทัพในทางการเมือง เพื่อก้าวสู่แนวทางประชาธิปไตยในวิถีพม่า ดังนั้น นโยบายของรัฐไทยใน 3 เรื่องจึงถูกรัฐบาลพม่ามองว่ารบกวนแนวทางการเมืองและการพัฒนาของพม่า โดยตีพิมพ์คำอธิบายที่อ้างไปถึงกรณีพิพาทหรือความขัดแย้งดังปรากฏเป็นระยะ ได้แก่ เนิน 491 ศูนย์อพยพ God Army ดอยโอ-7 และเมืองยอน พร้อมกับมีการตอบโต้ไทยด้วยการปิดด่านชายแดน การต่อต้านสินค้าไทย และการใช้สื่อประณามไทย เป็นต้น ที่ผ่านมานั้นพบว่าตัวบทวิจารณ์ที่พม่าพาดพิงถึงไทยโดยตรงและโดยอ้อมนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก[4] มีการเผยแพร่เป็นระยะตามสถานการณ์ของความขัดแย้ง และที่เคยทำอย่างเป็นระบบ คือ การผลิตตำราสังคมศึกษาว่าด้วย “ภัยมหาโยดะยา”[5] ตัวบทชุดนี้ทำให้ไทยกับพม่ามี “สงครามสื่อ” สอดประสานไปกับ

---

[3] ไทยมีกรณีพิพาทกับพม่าเริ่มตั้งแต่ปัญหาเนิน 491 ในปี ค.ศ.1992 แล้วพัฒนาเรื่อยมาจนถึงช่วงวิกฤตมากสุดในปี ค.ศ.2001-2002

[4] โดยตรงคือวิจารณ์ไทยในภาพของภัยภายนอก โดยอ้อมคือกล่าวกระทบไทยเช่นเมื่อวิจารณ์กองกำลังชนกลุ่มน้อย

[5] อ่านรายละเอียดใน วิรัช นิยมธรรม (2552)

กรณีพิพาททางชายแดน จนทำให้รัฐไทยและคนไทยมีภาพลักษณ์เป็นศัตรูภายนอกของพม่าที่เสมือนกลับมาอุบัติซ้ำในยุคหลังสงครามเย็น[6]

ตัวบทของฝ่ายรัฐบาลพม่าที่ว่าด้วย "ภัยมหาโยดะยา" นั้น เป็นองค์ความรู้ (Body of Knowledge) สำคัญชุดหนึ่งที่ได้มีการนำมาประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในรายละเอียด เพื่อทำความเข้าใจหลักปฏิบัติของพม่าในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ "ภัยมหาโยดะยา" นับเป็นภาพลักษณ์อุบัติใหม่ (Emerging Image) ของไทยในพื้นที่สื่อรัฐพม่าที่ฝ่ายพม่าสร้างภาพตัวแทนใหม่ของ "ศัตรูภายนอก" ให้เสริมตัวบทภัยเก่าคือลัทธิอาณานิคม รัฐไทยจึงมีภาพลักษณ์เชิงลบไปตามบริบทความขัดแย้ง อาทิ "เพื่อนบ้านที่ไม่ดี" "เพื่อนบ้านที่ไม่วางวงใจ" "เพื่อนบ้านที่ต้องเฝ้าระวัง" "เพื่อนบ้านที่ชอบหาเรื่อง" "เพื่อนบ้านที่ชอบแอบขยับรั้ว" "เพื่อนบ้านที่เลี้ยงสุนัขไว้ยุให้กัด" "เพื่อนบ้านที่โชยกลิ่นฉุนรบกวน" "เพื่อนบ้านที่ไม่เห็นหัวใคร" และที่แรงสุดคือ "เพื่อนบ้านที่เปิดบ่อนสราญ" (สื่อรัฐพม่าได้เลี่ยงคำหยาบ) เป็นต้น[7] อันที่จริงภาพลักษณ์เหล่านี้ก็คือสะเก็ดความนึกคิดที่น่าจะพลั้งหลุดมาจากกรอบความคิดหรือสำนึกฝังราก (Mindset) ที่ฝ่ายรัฐพม่าใช้เป็น "แว่น" มองคนไทยและรัฐไทย ไม่ว่าจะโดยอ้างหลักฐาน ปรุงแต่งขึ้น หรืออาศัยการตีความก็ตาม ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากรอบความคิดเช่นนี้ก็คือหลักนิยม (Doctrine) ของพม่าที่อาจถูกปรับใช้เป็นภาคปฏิบัติ (practices) บนพื้นที่สื่อในทุกครั้งเมื่อบังเกิดความขัดแย้งกับรัฐไทย

อย่างไรก็ตาม พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ไทยต้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ฝ่ายไทยจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจสถานภาพและแนวโน้มทางทัศนะของพม่าให้รอบด้าน ทั้งในมิติปกติ (มิตรประเทศ) และในมิติที่ไม่ปกติ (ภัยภายนอก) ทางหนึ่งที่สามารถเข้าถึงได้ในมิติลึกแต่กลับถูกละเลยมานานก็คือ การเข้าถึงทัศนะพม่าต่อประเทศไทยโดยผ่านการวิเคราะห์การนำเสนอประเทศไทยในพื้นที่สื่อพม่าโดยตรง และสื่อที่นำมาศึกษาก็ต้องเป็นสื่อสำหรับผู้

---

[6] ภัยภายนอกของรัฐพม่าที่รับรู้กันในยุคสงครามเย็น ได้แก่ ภัยเจ้าอาณานิคม (อังกฤษ) และภัยกองทัพฟาสซิสต์ (ญี่ปุ่น) ส่วนศัตรูภายในยุคนั้น ได้แก่ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ และกองกำลังเชื้อชาตินิยมแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ตะเข็บชายแดน

[7] ภาพลักษณ์ด้านลบของไทยเหล่านี้ถูกประมวลเกริ่นไว้ในหนังสือว่าด้วย มหาโยดะยา เขียนโดย ကျော်ထင်နေဝ်ရထာ (2002) หน้า 3

มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของพม่าจากภาครัฐ ภาคการเมือง และภาคเอกชน นั่นคือสื่อสิ่งพิมพ์ของรัฐและเอกชนที่เป็นภาษาพม่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประมวลสถานภาพและวิเคราะห์แนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยในช่วงก่อนวิกฤต (1978-1991) ช่วงวิกฤต (1992-2002) และช่วงหลังวิกฤต (2003-2009) โดยศึกษาจากตัวบทประเภทข่าวสาร ความเรียง และวรรณกรรม โดยเน้นเฉพาะการนำเสนอประเทศไทยของสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาพม่า ที่เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ.1978-2009 เป็นหลัก ได้แก่ สารานุกรมประเทศพม่ารายปี (Myanmar Swesonkyan Hnitchuot) หนังสือพิมพ์รัฐบาลพม่ารายวัน (Myanmar Alin ~ The New Light of Myanmar) และหนังสือพิมพ์เอกชนรายสัปดาห์ (Myanmar Times) ซึ่งผู้อ่านมักเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า อาทิ ข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน นักการเมือง พ่อค้านักธุรกิจ และนักการทูต

สถานภาพของสื่อสิ่งพิมพ์พม่าที่นำเสนอประเทศไทย

พม่ามีหนังสือพิมพ์รายวันเพียง 2 ฉบับ ได้แก่ Myanmar Alin (မြန်မာ့အလင်း) หรือ The New Light of Myanmar (NLM) และ Kyaymon (ကြေးမုံ) หรือ The Mirror (TMR) จัดพิมพ์โดยกระทรวงข่าวสาร ก่อตั้งในปี ค.ศ.1914 เริ่มพิมพ์ในรูปแบบนิตยสาร ภายหลังจึงเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน เมื่อมีการยึดกิจการหนังสือพิมพ์มาเป็นของรัฐใน ค.ศ.1963 แล้วออก လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် และ Working People's Daily แทน พอในเดือนเมษายน ค.ศ.1993 จึงเปลี่ยนมาเป็น NLM และตามมาด้วย TMR สำหรับ NLM นั้นมีทั้งฉบับภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ ส่วน TMR มีเฉพาะฉบับภาษาพม่า เนื้อข่าวผลิตโดย Myanmar News Agency (MNA) ส่วนข่าวต่างประเทศมาจากสำนักข่าวต่างชาติ โดยเฉพาะ Reuters ที่ต้องผ่านการตรวจสอบโดย MNA เนื้อหาภายในเล่มของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีการนำข่าวรัฐบาลลงในเว็บไซต์ของรัฐบาลเป็นรายวันอีกด้วย คือ www.myanmar.com

หนังสือพิมพ์ NLM และ TMR ต่างนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจของผู้นำประเทศ รัฐมนตรีกระทรวง และแม่ทัพภาค ประเด็นข่าวหลัก ๆ ได้แก่ การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ทางรถไฟ สะพาน อ่างเก็บน้ำ มหาวิทยาลัย

ฯลฯ) การแสดงพลังมวลชน (การยกย่องผลงานของรัฐ การประณามนักการเมือง กองกำลังติดอาวุธ และต่างชาติโดยเฉพาะโลกตะวันตก) การฉลองวันรัฐนิยม (วันเอกราช วันเอกภาพ วันประชาชน วันกรรมกรชาวไร่ชาวนา วันวีรบุรุษ) การร่างรัฐธรรมนูญ การบำรุงพุทธศาสนา (สร้างเจดีย์ งานวันประเพณี ผู้นำถวายปัจจัยแด่พระสงฆ์และคนชรา) การบริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ การมอบรางวัลเกียรติคุณ (เยาวชนดีเด่น ศิลปิน นักประพันธ์) การแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาติ (การประกวดนาฏศิลป์ ดนตรี การประพันธ์) การสร้างความปรองดองในชาติ (ผลสำเร็จจากการเจรจาหยุดยิงกับกองกำลังชนกลุ่มน้อย) การปราบปรามภัยความมั่นคง (ภัยผู้ก่อการร้าย ความแตกแยกของพรรค NLD) ตลอดจนข่าวกีฬา และข่าวต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีบทความสาระความรู้ บทความวิจารณ์การเมือง ส่วนข่าวสารในภาคประชาชนนั้นจะลงให้ 2 หน้า เรียกว่าเรื่องทุกข์สุข (သာဓုေခၚနာေခၚ) เป็นคำประกาศงานแต่ง งานบวชเณร งานเจาะหู งานวันเกิด และงานศพ เป็นต้น

ในส่วนที่เป็นเนื้อหากล่าวถึงไทยนั้น หากเป็นเหตุการณ์ปกติ NLM และ TMR มักจะนำเสนอภาพข่าวการเยือนของฝ่ายไทยพบปะกับผู้นำพม่าแต่ไม่เสนอรายละเอียดมากนัก หากเป็นช่วงที่มีกรณีพิพาทก็จะนำเสนอเป็นบทความวิจารณ์ที่เรียกว่าความเรียงเพื่อชาติ และข่าวภาพพร้อมคำปราศรัยของกลุ่มพลังมวลชนที่รัฐบาลเกณฑ์ให้มารวมตัวกันกลางลานกว้างในแต่ละมณฑลและรัฐต่าง ๆ เป็นการแสดงพลังในแบบเดียวกับประเด็นอื่นที่พบทางสื่อของรัฐเป็นระยะ การปราศรัยจะเป็นการอ่านตามที่มีการเตรียมไว้ล่วงหน้า มีประธานในพิธี คณะผู้นำ และโฆษก ส่วนมวลชนที่มารวมตัวกันจะนั่งเก้าอี้เป็นหมวดหมู่คอยนั่งฟังและยืนยกมือขวาตะโกนรับคำประกาศพร้อมกัน 3 หน คำร้องรับที่ได้ยินประจำคือ *เรื่องของเรา* (ဒို့အေရး) *ต้องต่อต้าน* (ဆန့်ကျင်ကြ) และ *ต้องกำจัด* (ေချမှုန်းကြ) ภาพข่าวที่ออกมาบนสื่อจะใช้มุมกล้องกว้างจนเห็นผู้ร่วมชุมนุมทั้งหมด

หนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงอีกฉบับหนึ่งคือ Myanmar Times & Business Review (MT) แรกมีเฉพาะฉบับภาษาอังกฤษ ต่อมาจึงมีฉบับภาษาพม่าชื่อเดียวกันว่า မြန်မာတိုင်း(မ်)်ဝ เป็นหนังสือพิมพ์เอกชนรายสัปดาห์ และเป็นสิ่งพิมพ์เพียงฉบับเดียวที่ลงทุนโดยต่างชาติ เจ้าของคือ Myanmar Consolidated Co., Ltd. มีหุ้นส่วนเป็นเอกชนพม่ากับนักลงทุนต่างชาติ (ออสเตรเลีย) เริ่มจำหน่ายในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.2000 ปัจจุบันมีสำนักงานใหญ่อยู่ย่างกุ้งและมีสาขาอยู่ที่มัณฑะเล ภายหลังยังเพิ่มสาขาที่เนปยีต่อในเดือนตุลาคม ค.ศ.2006 เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข่าวรัฐบาลและกระทรวง

ต่าง ๆ MT มีทั้งฉบับภาษาอังกฤษ (ขนาด 40 หน้า ออกทุกวันจันทร์ ยอดพิมพ์ 3,000 ฉบับ เริ่มจำหน่ายในเดือนมีนาคม ค.ศ.2000) และภาษาพม่า (ขนาด 68 หน้า ออกทุกวันพฤหัสบดี ยอดพิมพ์ 25,000 ฉบับ เริ่มจำหน่ายในเดือนมีนาคม ค.ศ.2001) MT พิมพ์ด้วยกระดาษเนื้อดี สีสันชัดเจนกว่าสิ่งพิมพ์ทั่วไป ในการทำข่าวในแบบโลกประชาธิปไตยนั้น นักข่าวรุ่นใหม่จะได้รับการอบรมด้วยการสนับสนุนจากมูลนิธิ Sasakawa Peace Foundation ของญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง ลูกค้าเป้าหมายหลักได้แก่ชาวต่างชาติที่ทำงานในพม่า โรงแรม บริษัท ภัตตาคาร สถานบันการศึกษาระดับสูง สถานทูต และสำนักงานบริการท่องเที่ยว ในการตรวจสอบเนื้อหานั้นเคยอยู่ในการควบคุมของหน่วยข่าวกรอง (Military Intelligence : MI) จนเมื่อ MI ถูกยุบในปี ค.ศ.2005 จึงมาอยู่ในการดูแลของหน่วยตรวจสอบสื่อสิ่งพิมพ์ (Press Scrutiny Board : PSB) กระทรวงข่าวสาร เช่นเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และยังต้องลงแบ่งพื้นที่เสนอบทความแสดงทัศนะฝ่ายรัฐ ซึ่งเลือกมาจากหนังสือพิมพ์ NLM หรือ TMR เนื้อหาของ MT จะเน้นข่าวด้านเศรษฐกิจในระบบกลไกตลาด ข่าวภารกิจสำคัญของผู้นำ การประชุมร่างรัฐธรรมนูญ ข่าวความปรองดอง (โดยเฉพาะ BGF) ข่าวต่างประเทศ ข่าวอาเซียน ข่าวประเทศเพื่อนบ้าน ข่าวสาธารณภัย ข่าวภัยธรรมชาติ ข่าวการปราบปรามยาเสพติด ข่าวการค้ามนุษย์ ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวสุขภาพ ข่าวเทคโนโลยี ข่าวแฟชั่น และข่าวสังคม นอกจากนี้ ยังแบ่งพื้นที่โฆษณาสินค้าและโฆษณาฟรีไว้ค่อนข้างมาก ข้อมูลจาก MT จะช่วยให้เห็นข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศอาเซียน ตลอดจนกิจกรรมและทัศนะของฝ่ายรัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม มีคำวิจารณ์ว่า MT คือกระบอกเสียงของรัฐบาลอีกฉบับหนึ่งที่แนบเนียนกว่าฉบับ NLM หรือ TMR เพราะสิ่งพิมพ์ทุกประเภทรวมถึงวารสารและนิตยสารจำนวนกว่า 350 ฉบับนั้น ต่างอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอย่างเข้มงวด ดังนั้น MT จึงไม่อาจลงข่าวได้ทุกเรื่องอย่างประเทศประชาธิปไตย และไม่อาจลงรายละเอียดโดยเสรีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ภารกิจของผู้นำประเทศ และความมั่นคง การนำเสนอข่าวจึงแค่ทำให้เนื้อข่าวและรูปแบบเป็นที่น่าสนใจ ไม่มีบทวิจารณ์ทางการเมือง ยกเว้นการเสนอบทความการเมืองของรัฐที่เรียกว่า (State Opinion) และบทวิจารณ์การเมืองต่างประเทศ จากการที่ MT ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล อีกยังมีการอบรมและพัฒนาคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง MT จึงวางเป้าหมายว่าจะก้าวเป็นหนังสือพิมพ์เอกชนรายวันฉบับแรกของพม่าในยุคประชาธิปไตยแบบมีวินัย

ในส่วนที่เป็นรายงานประจำปีนั้น มีทั้งรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล และยังมีการจัดพิมพ์สารานุกรมประเทศพม่ารายปี ได้แก่ (Myanmar Swesonkyan Hnitchuot :

MSH) สารานุกรมชุดนี้จัดพิมพ์โดยสำนักวรรณกรรม (စာပေပဗိမာန်) ของรัฐบาล เป็นงานที่ต่อเนื่องมาจากการจัดทำสารานุกรมพม่า (မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း) จำนวน 15 เล่ม ซึ่งทยอยตีพิมพ์ในช่วง ค.ศ.1954-1976 ส่วน MSH นั้น เริ่มตีพิมพ์มาตั้งแต่ ค.ศ.1978 เป็นต้นมา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประมวลเรื่องราวสำคัญในรอบปีที่ผ่านมา โดยแบ่งเนื้อหาหลักออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคแรกเป็นบันทึกภารกิจของรัฐบาลรายวัน ภาคที่สองเป็นบทความหรือผลงานการค้นคว้าที่เป็นเรื่องเด่นในรอบปี อาทิ การศึกษา วรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ อุบัติภัยทางธรรมชาติ และภาคที่สามเป็นประมวลเรื่องราวบุคคลสำคัญของประเทศและต่างประเทศที่ล่วงลับหรือมีผลงานโดดเด่น อีกทั้งเรื่องราวโดยสังเขปทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของนานาประเทศ โดยไล่เรียงตามตัวอักษร

ในส่วนที่ว่าด้วยประเทศไทยนั้น MSH จะประมวลสาระเด่น ๆ ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษและภาษาจีน เนื้อหาจะว่าด้วยสถานการณ์ทางการเมืองของไทยเป็นหลัก สำคัญรองลงมาคือเรื่องเศรษฐกิจการค้าการลงทุนในประเทศไทยและความสัมพันธ์กับต่างประเทศในด้านการค้าการลงทุน ส่วนเรื่องสังคมนั้นมักจะกล่าวถึงสภาพปัญหาหรืองานฉลองสำคัญที่เกิดขึ้นในรอบปี ประเด็นที่กล่าวถึงอย่างต่อเนื่องคือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาสังคมเมืองอย่างปัญหาการจราจร ส่วนที่เป็นปัญหากับประเทศเพื่อนบ้านจะเอ่ยถึงปัญหาการแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ และปัญหาชายแดนไทยกับกัมพูชาในประเด็นเขมรแดง กองทัพเวียดนาม และเขาพระวิหาร มีข้อน่าสังเกตว่าสารานุกรมนี้จะไม่กล่าวถึงปัญหาระหว่างไทยกับพม่าในทุกกรณีพิพาท และที่น่าแปลกใจคือในสารานุกรมประเทศประจำปี 2002 ซึ่งประมวลเหตุการณ์ของปี 2001 นั้น ไม่ปรากฏส่วนที่ว่าด้วยประเทศไทย นั่นคือพม่าตัดเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยออกไปจากสารานุกรมของปีดังกล่าว ในปีนั้นไทยมีกรณีพิพาทในพื้นที่ภาคเหนือ ที่พม่าเรียกว่ากรณีพิพาทดอยโอ-7 และเป็นปีที่ไทยกับพม่ามีสงครามสื่อโจมตีซึ่งกันและกัน จนนำมาสู่การผลิตตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษของพม่าว่าด้วยมหาโยดะยา

ส่วนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับไทยนั้น พบว่ามีหนังสือเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย ปัญหาระบบการเงินไทยและอาเซียน ปัญหาความความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ นิทานไทย และนิยายอิงประวัติศาสตร์ ในส่วนที่เป็นบทความทางวิชาการนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมโยดะยาที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมพม่า

และสงครามไทยกับพม่าในยุคโบราณ[8] ส่วนที่เป็นวิทยานิพนธ์นั้นจะให้ความสนใจศึกษาหัวข้อความสัมพันธ์ไทย-พม่านับแต่สมัยเอกราชมาจนถึงสมัยปัจจุบัน[9]

ในการวิเคราะห์การนำเสนอประเทศไทยทางสื่อสิ่งพิมพ์หลักของประเทศพม่านั้น จะอ้างอิงสารานุกรม MSH เป็นฐานข้อมูลหลักสำหรับพรรณนาสถานภาพของเนื้อหาตามช่วงเวลาก่อน-ใน-หลังช่วงวิกฤต อ้างหนังสือพิมพ์รัฐ NLM ในการสะท้อนภาวะไม่ปกติของการนำเสนอประเทศไทยในช่วงวิกฤต และอ้างหนังสือพิมพ์เอกชน MT ในการสะท้อนภาวะปกติของการนำเสนอประเทศไทยในช่วงหลังวิกฤต และนอกจากจะศึกษาการนำเสนอประเทศไทยจาก MSH NLM และ MT แล้ว ยังจะนำบางแง่มุมของแนวการเขียนนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย-พม่าเรื่องอยุธยาสัจจะ เพื่อสะท้อนการนำเสนอไทยในโลกจินตนาการของพม่า และจะอ้างไปถึงการพรรณนาเรื่องเมืองไทยฐานะมิตรประเทศในยุคก่อนปี ค.ศ. 1970 ซึ่งตกอยู่ปลายยุครัฐสภาพม่าในสมัยอูนุและต่อด้วยต้นยุคแนวทางสังคมนิยมวิถีพม่าในสมัยนายพลเนวิน[10]

การวิเคราะห์การนำเสนอประเทศไทยของสื่อพม่า

ในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้อาศัยการอ่านแบบ close reading เพื่อค้นหาประเด็นหลักหรือแก่นสารของตัวบทบนพื้นที่สื่อของพม่าแต่ละประเภท พบว่าสื่อพม่ามีแนวทางในการนำเสนอประเทศไทย 2 แบบ ได้แก่ แบบไม่ปกติ และแบบปกติ กล่าวคือ

ในแบบไม่ปกติ สื่อพม่าจะให้ภาพไทยไปในทางลบ โดยมีเป้าหมายชัดเจนเพื่อสร้างภาพตัวแทน (representation) ไทย ผ่าน "ความเรียงเพื่อชาติ" โดยนักเขียนในสายรัฐบาล ตัวบทดังกล่าวมักพบในหนังสือพิมพ์ NLM TMR และหนังสือรวมบทความชุดโฆษณาการของรัฐ ภาพตัวแทนไทยที่ถูกนำเสนอจะเป็นภาพเหมารวมที่หยุดนิ่ง (static) เพราะเกิดจากความพยายามของรัฐบาลพม่าในการสร้างภาพ "ภัยโยดะยา" ให้เป็นภัยใหม่ของชาติ โดยอาศัยการลอกเลียนสหบท (Intertexuality) ว่าด้วยภัยต่างชาติในตำราเรียนฉบับมาตรฐาน เพื่อให้ประชาชนเชื่อและตระหนักว่ามีภัยภายนอกสืบเนื่องเรื่อยมานับจาก

---

[8] อ่านตัวอย่างบทความแปลใน สุเนตร (2542)

[9] กล่าวถึงใน Muang Aung Myoe (2002)

[10] สารานุกรมพม่า ฉบับที่ 11 (1970)

ภัยอาณานิคมและภัยฟาสซิสต์ในยุคก่อนที่ประเทศพม่าจะได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1948 ไทยจึงถือเป็นภัยใหม่ของประเทศพม่าที่ทยอยผลิตซ้ำเนื้อหาขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 และเคยนำมาใช้ในภาคปฏิบัติจริงเมื่อต้นทศวรรษ 2000

ในแบบปกติ จะนำเสนอประเทศไทยอย่างมีพลวัต (dynamic) ดังพบในเอกสารประเภทสารานุกรมรายปี ซึ่งตีพิมพ์มาตั้งแต่ปี ค.ศ.1978 ผู้อ่านเป้าหมายน่าจะเป็นกลุ่มนักการทูตของฝ่ายพม่า แก่นสาระเน้นเรื่องสถานการณ์ทั่วไปในประเทศไทย ที่เด่นชัดคือเรื่องการเมืองภายในประเทศไทย เอกสารชุดนี้มิได้มุ่งสร้างภาพตัวแทนให้ไทยเป็นศัตรู ดังเช่นในความเรียงเพื่อชาติ หรือในตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษ (พิมพ์ในช่วงปี ค.ศ.2001-2002) การนำเสนอประเทศไทยในแบบปกตินั้น คือการประมวลปรากฏการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในประเด็นที่ฝ่ายพม่าให้ความสนใจ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ไทยช่วงก่อนวิกฤต (ค.ศ.1970-1991) ไทยช่วงวิกฤต (ค.ศ.1992-2002) และไทยช่วงหลังวิกฤต (ค.ศ.2003-2009) กล่าวคือ

ไทยช่วงก่อนวิกฤตกับพม่า (ค.ศ.1970-1991) ประเทศไทยอยู่ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง มีการจลาจลเรียกร้องประชาธิปไตยเป็นผลสำเร็จ แล้วค่อย ๆ มีการถ่ายโอนอำนาจจนสามารถได้นายกรัฐมนตรีมาจากพรรคการเมือง รัฐบาลในช่วงนี้นับจากสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม รัฐบาลสัญญา รัฐบาลเสนีย์ รัฐบาลคึกฤทธิ์ และรัฐบาลธานินทร์ แต่สารานุกรมประเทศพม่าเริ่มกล่าวถึงประเทศไทยนับจากสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ รัฐบาลพลเอกเปรม รัฐบาลพลเอกชาติชาย และรัฐบาลอานันท์ ในฝ่ายพม่านั้นตรงกับสมัยรัฐบาลปฏิวัตินายพลเนวิน รัฐบาลแนวทางสังคมนิยมอูเนวิน รัฐบาลแนวทางสังคมนิยมอูซานยุ รัฐบาลเส่งสวิน รัฐบาลหม่องหม่อง และรัฐบาลปฏิวัติซอหม่อง ในช่วงนี้สื่อรัฐบาลพม่าจะกล่าวถึงไทยอย่างชื่นชมและไม่แฝงอคติ อีกยังเคยเรียกไทยอย่างเป็นทางการว่า “โยดะยา” ในความหมายที่ให้ความใกล้ชิด และเริ่มใช้คำว่า “ไทย” อย่างเป็นทางการในช่วงหลังเรื่อยมา

ไทยในช่วงวิกฤตกับพม่า (ค.ศ.1992-2002) ประเทศไทยอยู่ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง ตามด้วยปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงิน และมีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 รัฐบาลในช่วงนี้นับจากสมัยรัฐบาลพลเอกสุจินดา รัฐบาลอานันท์ รัฐบาลชวน-1 รัฐบาลบรรหาร รัฐบาลพลเอกชวลิต รัฐบาลชวน-2 และรัฐบาลทักษิณ

ในฝ่ายพม่านั้นตรงกับสมัยรัฐบาลทหารของพลเอกตันฉ่วย-1 (SLORC) และรัฐบาลทหารของพลเอกตันส่วย-2 (SPDC) ในช่วงเวลานี้ สื่อรัฐบาลพม่าจะกล่าวถึงไทยแบบภาพเหมารวม "มหาโยดะยา" เป็นภาพลบที่เกิดมาพร้อมกับความพยายามในการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลพม่า ส่วนฝ่ายไทยยังคงยืนยันที่จะเรียกพม่าเช่นเดิม ไม่เปลี่ยนเป็นเมียนมาร์ โดยอ้างเหตุผลว่าเป็นชื่อที่คนไทยคุ้นเคย ฝ่ายพม่าจึงตอบโต้ด้วยการแจ้งมาทางไปรษณีย์ว่าหากจ่าหน้าซองจดหมายว่า Burma จดหมายนั้นจะถูกส่งกลับ

ไทยช่วงหลังวิกฤตกับพม่า (ค.ศ.2003-2009) รัฐบาลไทยในช่วงนี้ ตรงกับสมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสุรยุทธ์ รัฐบาลสมัคร รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลอภิสิทธิ์ ในฝ่ายพม่านั้นตรงกับสมัยรัฐบาลปฏิวัตินายพลตันส่วย-2 (SPDC) ช่วงนี้มีการประการ Road Map 7 ขั้นเพื่อก้าวสู่ประชาธิปไตย เป็นสมัยที่ฐานอำนาจเก่าของนายพลเนวินมาถึงจุดจบ เพราะพลเอกขิ่นยุ่นถูกปลดจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ.2004 มีการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 2008 เพื่อให้มีการเลือกตั้งในปี ค.ศ.2010 ในช่วงเวลานี้ การใช้คำว่า "โยดะยา" เป็นคำแสลงใจของคนไทย จนทางการไทยก็ระมัดระวังในการเรียกพม่าและหันมาใช้เมียนมาร์แทน ส่วนคนพม่าเองก็แยกแยะระหว่างชื่อเรียก "ไทย" กับ "โยดะยา" เข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการนำเสนอประเทศไทยของสื่อพม่า อาจจำแนกตามแก่นสาระและประเภทสื่อได้ 3 แบบ ได้แก่ แบบไม่ปกติของสื่อรัฐพม่า แบบปกติของสื่อรัฐพม่า และแบบปกติของสื่อเอกชนพม่า ดังนี้

การนำเสนอประเทศไทยแบบไม่ปกติของสื่อรัฐพม่า

ในภาวะไม่ปกติช่วง ค.ศ.2001-2002 รัฐบาลพม่าได้ผลิตชุดตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษว่าด้วยมหาโยดะยา ที่สร้างภาพตัวแทนไทยให้เป็นภัยภายนอกไว้อย่างคมชัด โดยอ้างฝ่ายไทยซึ่งคนพม่านิยมเรียกโยดะยานั้นว่า ชอบรุกราน ก่อกวน ลักลอบหาเรื่อง กล่าวหา และเมินเฉย โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายเขตแดน สร้างอิทธิพล หาประโยชน์ และปลูกฝังความเกลียดชังพม่า ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น หนังสือพิมพ์ NLM และ TMR ก็ได้นำเสนอความเรียงเพื่อชาติที่ตอกย้ำให้เห็นภาพตัวแทนไทยในทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง

และการต่างประเทศ[11] เพื่อจะบอกว่าฝ่ายไทยมักเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ รักษาความมั่นคงฝ่ายเดียว และไม่มีความจริงใจในการสร้างความสัมพันธ์กับพม่า

หนังสือพิมพ์ NLM ในช่วงที่รัฐบาลพม่าผลิตตำราเรียนประณามไทยนั้น สื่อมวลชนพม่าได้เสนอจินตภาพ (Perception) ต่อไทยไปในทำนองเดียวกับภาพตัวแทนไทยในตำราเรียนพม่า ดังนั้น จึงต้องถือว่าความคิดเห็นของสื่อมวลชนพม่านั้นเป็น "ภาคขยาย" ของความคิดของรัฐบาลพม่า ต่างกันเพียงรายละเอียดและรูปแบบภาษาที่ใช้เขียนเท่านั้น กล่าวคือสื่อรัฐพม่าจะรำพันด้วยถ้อยคำที่มีสีสันและรุนแรงมากกว่าตำราเรียน จนอาจเห็นได้ชัดว่ารัฐไทยยังคงคลั่งไคล้ใน "ลัทธิมหาโยดะยา" และคลั่งชาติเพื่อมุ่งขยายดินแดน ส่วนข้อมูลสนับสนุนจินตภาพนั้น สื่อรัฐพม่าได้อาศัยคำอธิบายของประวัติศาสตร์ไทยในมุมมองรัฐพม่า แล้วตีความให้เห็นว่าแนวคิดมหาโยดะยาของรัฐไทยนั้นมีมานานแล้ว โดยย้อนไปตั้งแต่สมัยรามคำแหงกรณีมะกะโทราชบุตรเขยของกษัตริย์สุโขทัยยกทัพลงมายึดเมาะตะมะ ในสมัยกรุงศรีอยุธยากรณีพระนเรศวรยกทัพรุกถึงพื้นที่ของพม่าในเขตมอญและฉาน และในต้นสมัยรัตนโกสินทร์กรณีกองทัพไทยบุกเมืองเชียงตุงในสมัยรัชกาลที่ 4 พอประสบกับภัยคุกคามจากลัทธิอาณานิคม ลัทธิมหาโยดะยาจึงอ่อนพลังลง แต่ก็กลับมามีพลังอีกในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในเวลานั้นไทยอยู่ใต้ร่มเงาของกองทัพญี่ปุ่น สื่อรัฐพม่าประเภทความเรียงใน NLM เห็นว่ารัฐบาลไทยในสมัยนั้นชื่นชอบแนวทางฟาสซิสต์และนาซี จนพัฒนามาเป็นลัทธิชาตินิยมสุดขั้ว แล้วก็เข้ายึดเอาดินแดนของประเทศเพื่อนบ้านคืนจากเจ้าอาณานิคมเดิม แต่พอกองทัพญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ลัทธิมหาโยดะยาก็อ่อนพลังลงอีก กระนั้นก็ยังเหมือนรอเวลาฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่

สื่อรัฐพม่ากล่าวว่าการกลับมาใหม่ของลัทธิมหาโยดะยานั้นได้เริ่มขึ้นในช่วงสมัยสงครามเย็น คราวนี้ไทยอยู่ใต้ร่มเงากองทัพอเมริกาเพื่อร่วมสงครามต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ก่อนหน้านี้ฝ่ายไทยได้ร่วมมือกับอเมริกาช่วยจีนขาวหรือกองกำลังจีนคณะชาติเข้าไปก่อกวนในรัฐฉานของพม่า ภายหลังไทยยังได้ร่วมรบกับกองทัพอเมริกาในสงครามเวียดนาม ครั้นเมื่ออเมริกาแพ้สงครามเวียดนามแล้วถอนกำลังออกจากประเทศไทย ฝ่ายไทยก็หันมาใช้นโยบายความมั่นคงฝ่ายเดียวด้วยการสร้างพื้นที่กันชนตามบริเวณชายแดน แล้วส่งผลให้กลุ่มแบ่งแยกดินแดนหรือกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าต่างสามารถปฏิบัติการณ์ก่อกวนเพื่อไม่ให้พม่ามีสันติภาพ พร้อมไปกับการป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ สื่อรัฐพม่าจึง

---

[11] อ่านรายละเอียดใน วิรัช นิยมธรรม (2553)

กล่าวว่านี่คือโฉมหน้าใหม่ของลัทธิมหาโยดะยาที่ฝังอยู่ในใจของผู้นำไทยตลอดมา และโทษว่านโยบายความมั่นคงของไทยในสมัยสงครามเย็นนั้น ได้สร้างความเสียหายต่อพม่าอย่างมาก ไม่เฉพาะด้านความมั่นคงของพม่า แต่ยังทำให้พม่าต้องสูญเสียทรัพยากรเป็นอันมาก และสภาพการณ์เช่นนี้ก็กำลังแปรขบวนเข้ามาในรูปใหม่ในสมัยหลังสงครามเย็น ด้วยการประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า ในขณะเดียวกันก็ยังคงสภาพปัญหาเส้นเขตแดน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักลอบค้า ปัญหากองกำลังชนกลุ่มน้อย และปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า เป็นต้น

การนำเสนอประเทศไทยแบบปกติของสื่อรัฐพม่า

ในภาวะปกติ สื่อรัฐพม่าจะนำเสนอไทยใน 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบข่าวการเยือนของผู้นำ และรูปแบบประมวลเหตุการณ์ สำหรับรูปแบบแรกจะเสนอในหนังสือพิมพ์รายวัน และนำไปสรุปเหตุการณ์ในสารานุกรมประเทศ ส่วนรูปแบบหลังนั้น จะเสนอเป็นบทความรายงานในสารานุกรมประเทศในหัวข้อ ประเทศไทย หรือ ประเทศอาเซียน มีข้อสังเกตต่อเนื้อหาดังนี้

หนังสือพิมพ์ NLM โดยธรรมเนียมปกติ หนังสือพิมพ์ของรัฐอย่าง NLM หรือ TMR นั้น จะกล่าวถึงไทยด้วยภาษาทางการ และมีความระมัดระวังในประเด็นที่นำเสนอ ไม่เสนอข่าวเชิงวิพากษ์วิจารณ์ไทยในประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ส่วนเนื้อข่าวที่เกี่ยวกับไทยมักจะเป็นข่าวการเยือนของคณะผู้นำหรือผู้แทนไทยที่เดินทางไปพบปะกับผู้นำระดับสูงของพม่า โดยไม่แจ้งรายละเอียดในเนื้อข่าว ประชาชนพม่าจึงไม่ทราบที่มาที่ไปของของการมาเยือนจากฝ่ายไทย ส่วนในการเรียกชื่อประเทศไทยนั้น จะเรียกว่า ประเทศไทย (ထိုင်းနိုင်ငံ) รัฐบาลไทย (ထိုင်းအစိုးရ) นายกรัฐมนตรีไทย (ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်) กองทัพไทย (ထိုင်းတပ်မတော်) โดยไม่ใช้คำว่าโยดะยา (ယိုးဒယား) คำหลังนี้จะใช้เฉพาะในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และหนังสือหรือความเรียงเพื่อชาติที่กล่าวโจมตีไทยเท่านั้น ปัจจุบัน การกำหนดพื้นในการใช้ชื่อเรียก “ไทย” หรือ “โยดะยา” ให้ต่างกันนั้นนับว่าช่วยบ่งชี้ทัศนคติของตัวบททางการของพม่าในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับไทย อย่างไรก็ตาม หากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไปของภาคเอกชนจะมีการใช้ปนกันโดยมิได้จำแนกทัศนคติเหมือนกับสิ่งพิมพ์ของฝ่ายรัฐ ดังนั้นการใช้โยดะยาในแง่ภัยคุกคามภายนอกจึงเป็นนวัตกรรมชาตินิยมพม่าที่ทำให้โยดะยามีนัยไปในทางลบ ทำนองเดียวกับการเรียกแขกอินเดีย หรือแขกมุสลิม ว่า กุลา หรือ กะลา (ကုလား) อย่างไรก็ตาม ในการกล่าวถึงไทย

ในความเรียงเพื่อชาติของ NLM ที่วิจารณ์ถึงกองกำลังชนกลุ่มน้อยทางชายแดนพม่าติดกับไทยนั้น จะมีการเลี่ยงการเอ่ยชื่อไทยหรือโยดะยาโดยตรง โดยจะเรียกให้เข้าใจโดยนัยว่า "ประเทศอีกฟาก" (တစ်ဘက်နိုင်ငံ) จึงนับว่าพม่ามีธรรมเนียมปฏิบัติในการแยกแยะระหว่างการนำเสนอข่าวปกติกับการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อไม่ให้กระทบประเทศไทย หรือประเทศเพื่อนบ้านอย่างจีน อินเดีย บังคลาเทศ และลาว นั่นคือ หากเป็นปัญหาภายในประเทศก็จะไม่เอ่ยนามของประเทศข้างเคียง

สารานุกรมพม่า (MS) พิมพ์ใน ค.ศ.1970 พบว่ามีการนำเสนอที่ให้ภาพประเทศไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ มีศิลปวัฒนธรรมน่ายกย่อง จนชาวพม่าสมัยโบราณยังต้องยอมรับเอาวัฒนธรรมไทยด้านศิลปะการแสดงมาเป็นแม่แบบ อาทิ เพลงโยดะยา รำโยดะยา ลายโยดะยา และวรรณคดีบางเรื่อง ตลอดจนอาหารไทยบางชนิด และยังกล่าวถึงความคล้ายคลึงกันระหว่างวัฒนาธรรมไทยกับวัฒนธรรมพม่าที่ต่างได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาสายเถรวาท นอกจากนี้ พม่ายังกล่าวชื่นชมไทยที่เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ในส่วนของสงครามไทยกับพม่าในอดีตนั้น ก็กล่าวถึงโดยสังเขป โดยมิได้ยกย่องความยิ่งใหญ่ของพม่าที่เคยรบชนะไทย แต่กลับชมวิสัยทัศน์ของผู้นำไทยในการพัฒนาประเทศ ที่สามารถปรับตัวไปตามยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

สารานุกรมประเทศพม่า (MSH) พิมพ์มาตั้งแต่ ค.ศ.1978 กลับให้ความสนใจไทยในประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยที่มีการปฏิวัติรัฐประหารมาอย่างต่อเนื่อง แม้จะสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างก็ตาม พร้อมกับกล่าวถึงอิทธิพลของกองทัพไทยต่อการเมืองไทยในระดับวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนการหนุนหลังพรรคการเมืองบางพรรคหรือฝ่ายนิยมขวาในการจัดตั้งรัฐบาล อีกไม่ลังเลที่จะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่านายทหารในกองทัพไทยได้รับสิทธิประโยชน์จากการเข้ายึดอำนาจจากพรรคการเมือง และการเข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจภาคเอกชน จนสร้างความร่ำรวยให้แก่เหล่านายทหารบางคน ในส่วนที่กล่าวถึงสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทขององค์พระมหากษัตริย์ในการเข้ามาคลี่คลายสถานการณ์ทางการเมือง ทรงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน และยกย่องว่าทรงสามารถต่อรองให้กองทัพคืนอำนาจให้แก่พรรคการเมืองและประชาชนเพื่อคืนสู่วิถีประชาธิปไตยของไทย

ในทางการเมือง พรรคการเมืองจึงถูกนำเสนอในภาพของความอ่อนแอ จากการขาดพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่ได้เสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด จึงต้องประนีประนอม

กันตั้งเป็นรัฐบาลผสม บางครั้งต้องเชิญคนนอกมาเป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีบางคณะก็มาจากคนนอกพรรค นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการซื้อเสียง การคอรัปชั่น การเล่นพรรคเล่นพวกที่กลายเป็นจุดอ่อนให้กองทัพอ้างเข้ายึดอำนาจ อีกแม้พรรคการเมืองจะมีการสร้างพันธมิตรกันบ้างก็ตาม แต่ก็เสียสัจจะต่อกันในภายหลัง อีกมีการประท้วงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ต่างชาติมีความไม่มั่นใจในหลายรัฐบาลยกเว้นรัฐบาลจากพรรคประชาธิปัตย์ และอเมริกาอาจเข้ามามีบทบาทกดดันในการจัดตั้งรัฐบาลในระดับการเสนอตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่นในกรณีพัวพันกับการค้ายาเสพติด และจะตัดความช่วยเหลือหากการเมืองไม่เป็นเสรีประชาธิปไตย หรือมีรัฐบาลบาลที่เกิดจากการรัฐประหาร

ในทางสังคม พม่าจะกล่าวถึงภาพบวกในด้านวัฒนธรรมพุทธที่ไทยมีเหมือนพม่าอย่างประเพณีสงกรานต์ แต่ก็กล่าวถึงปัญหาสังคมของไทย เช่น ปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาแรงงานต่างด้าวจากประเทศในกลุ่มอินโดจีน โดยไม่เคยกล่าวถึงแรงงานพม่าในประเทศไทย อีกเอ่ยถึงปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ที่พระเจ้าอยู่หัวต้องทรงเข้าช่วยแก้ปัญหา ตลอดจนผลกระทบจากปัญหาภัยธรรมชาติ และจากภัยการก่อการร้ายในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ในด้านเศรษฐกิจ จะกล่าวถึงความร่วมมือกับนานาชาติในทางเศรษฐกิจ และความช่วยเหลือจากต่างชาติในกรณีที่เกิดวิกฤตทางการเงิน และเอ่ยถึงปัญหาการละเมิดกฎหมายลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่อเมริกาเป็นฝ่ายเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยมีความปรารถนาจะเป็นศูนย์กลางในระดับภูมิภาค แต่ก็ไม่อาจไล่ตามทันมาเลเซีย และสิงคโปร์ และเห็นว่าไทยพึ่งพาการส่งออกมากเกินกว่าการพึ่งพาเศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศ อีกทั้งไทยยังขาดแคลนแรงงานในการพัฒนาประเทศในภาคอุตสาหกรรม

การนำเสนอประเทศไทยแบบปกติของสื่อเอกชนพม่า

หนังสือพิมพ์เอกชน MT เริ่มตีพิมพ์ใน ค.ศ.2000 มีการนำเสนอเนื้อหาตามกฎหมายควบคุมสื่อเช่นเดียวกับสื่อเอกชนรายอื่น MT เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ และมีกลุ่มผู้อ่านเป็นผู้มีการศึกษา มีรายได้ดี และเป็นคนในสังคมเมือง ราคาฉบับละประมาณ 25 บาท เนื้อข่าวหลากหลาย ได้แก่ ข่าวเศรษฐกิจท้องถิ่น ข่าวธุรกิจ ข่าวท่องเที่ยว ข่าวอสังหาริมทรัพย์ ข่าวไอที ข่าวการเมืองภาครัฐ ข่าวต่างประเทศ ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวเทศกาลประเพณี ข่าวการศึกษา ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวภัยพิบัติทางธรรมชาติ ข่าวการพัฒนาประเทศ และคำสัมภาษณ์หลากหลายอาชีพ แต่ไม่มีข่าวความขัดแย้งทางการเมือง ข่าวคดี

ความ และข่าวอาชญากรรม ส่วนบทวิจารณ์การเมืองนั้นรัฐจะผูกขาดการนำเสนอในหัวข้อ State Opinion จึงไม่ถือว่า MT เป็นหนังสือพิมพ์ในระดับมหาชนเสียทีเดียว อย่างไรก็ตาม MT ก็จัดว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูง และมีคุณภาพเนื้อกระดาษและรูปแบบการนำเสนอดีกว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโดยทั่วไป และเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการในการยกระดับสินค้าในพื้นที่โฆษณาบน MT เนื้อหาภายในเล่มยังอัดแน่นด้วยโฆษณาธุรกิจ และโฆษณาฟรีอย่างประกาศรับสมัครงาน อีกทั้งเนื้อหาก็คล้ายกับนิตยสารทางเศรษฐกิจรายเดือนอีกหลายฉบับที่เคยเป็นที่นิยมมาก่อนหน้า

ในส่วนข่าวที่เกี่ยวกับประเทศไทย มักจะเป็นความเคลื่อนไหวตามกระแสข่าวในไทย เพราะอาศัยการซื้อข่าวมาแปล โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในไทยและต่างประเทศ เนื้อข่าวจะเป็นประเด็นเด่นในมุมมองของชาวโลกหรือที่เห็นว่านักธุรกิจชาวพม่าควรต้องสนใจ เช่น ข่าวในหลวง (พระพลานามัยและการช่วยบรรเทาปัญหาฝนแล้ง) ข่าวเชิงนโยบาย ข่าวปัญหาทางการเมือง การค้าชายแดนไทย-พม่า สะพานมิตรภาพไทย-พม่า การปลูกพืชเศรษฐกิจ พืชดัดแปลงพันธุกรรม ความร่วมมือการปลูกพืชทดแทนฝิ่นในเขตว้า การลงทุนทำประมงในน่านน้ำพม่า การส่งออกข้าว สินค้าไทย นิทรรศการสินค้าไทย ความร่วมมือด้านสาธารณสุข การแก้ปัญหาไข้หวัดนก โรคเอดส์ ภัยพิบัติสึนามิ การฝึกร่วมรบกับกองทัพสหรัฐอเมริกา พม่ากู้เงินไทยพัฒนาเขตอุตสาหกรรม โลจิสติกส์ การท่องเที่ยวไทยกับพม่า กิจกรรมสมาคมผู้ประกอบการไทย-พม่า ผลกระทบเขตการค้าเสรี ข่าวความร่วมมือไทย-พม่า โครงการเกี่ยวเนื่องกับปฏิญญาพุกาม ความร่วมมือทางการศึกษาด้านเศรษฐกิจและไอที การดูงานของฝ่ายพม่า ความร่วมมือของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง นักกีฬาไทย กีฬากลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง การแข่งชกมวยเชื่อมความสัมพันธ์ไทย-พม่า การจัดประเพณีสงกรานต์ร่วมภูมิภาค ปัญหาการค้ามนุษย์ แรงงานพม่าในไทย ชะตากรรมลูกเรือประมงพม่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับชาวต่างชาติ ปัญหาชายแดนภาคใต้ การลักลอบค้าสินค้าผิดกฎหมาย ข่าวศาสนาที่เกี่ยวกับพม่า และพระสงฆ์รักษาโรคเอดส์ เป็นต้น

อาจกล่าวสรุปโดยรวมได้ว่า MT เป็นหนังสือพิมพ์ที่พยายามสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ข่าวสารอย่างประเทศทุนนิยม ต่างจาก NLM ที่มีเฉพาะข่าวผู้นำรัฐบาล และภารกิจของรัฐมนตรีประจำกระทรวงและแม่ทัพภาคเป็นหลัก และ MT ก็เน้นการขายข่าวและการโฆษณาให้เป็นฐานเงินทุนเพื่อความอยู่รอด แต่ก็มิได้นำเสนอข่าว

เรียกร้องความสนใจผู้อ่าน ทั้งนี้เป็นเพราะไม่มีคู่แข่งการทำข่าวอย่างประเทศเสรีนิยม อีกทั้งกฎหมายควบคุมสื่อพม่าก็ยังปิดกั้นเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร

ตัวบทวรรณกรรม ในการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับไทย มีไม่มากนัก แต่ก็พบว่าในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ปรากฏนิยายอิงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-พม่า เรื่อง *อยุธยาสัจจะ* (အယုဒ္ဓယာသစ္စာ) ของติ่งตานอู (တင်သန်းဦး) ผู้แต่งเป็นนายทหารระดับนายพันที่เข้าใจและซึมซับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐพม่าควบคุมสื่อทุกประเภทอย่างเข้มงวดมาตั้งแต่สมัยสังคมนิยม นิยายดังกล่าวจึงเผยมุมมองที่มีต่อไทยในช่วงเวลาก่อนที่แนวคิดทางการเมืองแบบใหม่ของรัฐบาลทหาร (SLORC และ SPDC) จะเข้ามาแทนที่อุดมการณ์สังคมนิยมของอูเนวิน

นิยายเรื่องอยุธยาสัจจะมีความยาว 832 หน้า เขียนจบในราวกลาง ค.ศ.1991 และตีพิมพ์ใน ค.ศ.1993 ผู้แต่งเคยมาเที่ยวเมืองเก่าที่จังหวัดอยุธยาใน ค.ศ.1989 ก่อนที่จะมาเมืองไทยนั้น เขาเคยคิดจะเขียนนิยายเกี่ยวกับการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งสุดท้าย โดยตั้งใจจะตั้งชื่อนิยายเรื่องนั้นว่า คนรักอยุธยา (အယုဒ္ဓယာချစ်သူ) ตัวแสดงของเรื่องจึงน่าจะอยู่ในช่วงต้นยุคคอนบองของพระเจ้าอลองพญา แต่พอมาเมืองไทยแล้วเห็นซากเมืองอยุธยา ผู้แต่งจึงเปลี่ยนใจเพราะประทับใจที่คนไทยชื่นชมพระเจ้าบุเรงนอง และพระนเรศวรก็เป็นวีรบุรุษของชาวไทย ฉะนั้น ถ้าแต่งนิยายโดยอิงประวัติศาสตร์พม่าในสมัยของพระเจ้าบุเรงนองก็น่าจะได้ประโยชน์ทั้งสองด้าน กล่าวคือ ด้านแรกจะช่วยฉายให้เห็นพระบารมีของพระเจ้าบุเรงนองในการสร้างราชอาณาจักรพม่าในยุคที่สองจนโลกภายนอกอย่างไทยก็รู้จักดี และยังมีบทเรียนจากการล่มสลายของอาณาจักรหงสาวดีในยุคนั้นทบุเรง ส่วนอีกด้านหนึ่งจะได้ฉายให้เห็นความยำเกรงที่ต่างชาติเคยมีต่อพม่าและแบบอย่างการรักษาสัจจะทางการเมืองในยุคโบราณ อย่างกรณีของพระนเรศวรที่เคยมีต่อพระเจ้าบุเรงนอง และยังแฝงนัยว่าพม่าเหนือไทยในยุคนี้ อีกทั้งบุเรงนองและนเรศวรต่างเป็น National Hero ทั้งสองพระองค์ จึงเป็นตัวละครเด่นในเรื่องได้ชัดกว่า และเรื่องราวก็น่าสนใจกว่า เหตุผลอีกอย่าง บุเรงนองเป็นราชบุตรเขยของกษัตริย์ตองอู และเติบโตมาในกองทัพและราชสำนักจึงมีความรอบรู้ทางการบ้านการเมือง ในขณะที่พระเจ้าอลองพญาที่เคยมาตีกรุงศรีอยุธยาก่อนเสียกรุงครั้งที่สองนั้นเป็นเพียงผู้นำที่น่าอัศจรรย์ เพราะเป็นแค่สามัญชนแต่กลับสามารถสร้างอาณาจักรได้ กระนั้น กำพืดและการเจนงานของบุเรงนองจึงย่อมเหนือกว่าอลองพญาและน่าจะมีความลุ่มลึกกว่าในการปกครองบ้านเมือง ผู้แต่งน่าจะมาเมืองไทยในครั้งนั้นอย่างเป็นทางการ จึงคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากเขียน

เรื่องเสียกรุงครั้งหลังก็จะกระทบความสัมพันธ์ได้ เพราะสมัยนั้นกรุงศรีอยุธยาเสียหายยับเยิน ประกอบกับรัฐบาลก็คงไม่สนับสนุนให้แต่งนิยายที่ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน นั่นแสดงให้เห็นว่ารัฐสามารถกำกับความนึกคิดของนักเขียน แม้แต่ในเรื่องการจินตนาการที่ประเทศไทยถูกร่วมนำเสนอในทางประวัติศาสตร์ชาติและความสัมพันธ์ของสองประเทศ

กล่าวโดยสรุปจากการผลวิเคราะห์ตัวบท ช่องทางสื่อ และบริบท พบว่าการนำเสนอประเทศไทยในแบบไม่ปกติและแบบปกตินั้นจะสัมพันธ์กับพื้นที่ของสิ่งพิมพ์และช่วงเวลาของเหตุการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า หากบังเกิดข้อพิพาท ทางการพม่าก็จะระดมข่าวสารตอบโต้ไทยผ่านสื่อของรัฐ แล้วผลิตซ้ำในสื่อรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดประชุมแสดงพลัง แล้วนำเสนอผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และอินเตอร์เน็ท หากอยู่ในภาวะปกติสื่อพม่าจะให้ความสนใจนำเสนอประเทศไทยตามกระแสข่าวที่ปรากฏในโลกข่าวสาร ส่วนประเด็นสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยของสื่อพม่านั้น พบว่าในภาวะไม่ปกติไทยจะถูกสร้างให้เป็น "ภาพตัวแทน" ของภัยภายนอกของประเทศพม่า ผ่านกระบวนการกล่อมเกลาในระบบการศึกษาระดับพื้นฐาน (เกรด 1-10) ผ่านความเรียงเพื่อชาติที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ NLM และผ่านการแสดงพลังมวลชนรัฐ (USDA) เงื่อนไขของการกำเนิดตัวบทมีสาเหตุหลักมาจากปัญหาเกี่ยวเนื่องกับความพยายามในการจัดระเบียบชายแดนของพม่าที่ยังไม่ลงตัว จนเกิดการกระทบกระทั่งกับฝ่ายไทย หากพิจารณาเฉพาะในช่วงวิกฤต (ค.ศ.1992-2002) และก่อนหน้านั้นราว 3 ปี ฝ่ายรัฐบาลพม่าแจ้งว่าประสบความสำเร็จในการเจรจาหยุดยิงกับกองกำลังคอมมิวนิสต์และกองกำลังชนกลุ่มน้อยได้เกือบหมด แต่ก็ยังมีบางส่วนที่อาศัยตะเข็บชายแดนไทย-พม่าเคลื่อนไหวต่อต้านการกดดันของกองทัพพม่ามาจนถึงช่วงหลังวิกฤต (ค.ศ.2003-2009) แล้วยังแข็งขืนเรื่อยมาด้วยการสร้างแนวร่วมทางการเมืองและกองกำลังร่วมในช่วงหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2008 และยังบ่ายเบี่ยงการเข้าร่วมเป็นกองกำลังรักษาชายแดน (Border Guard Force-BGF) ดังนั้น ภาพตัวแทนไทยในแบบไม่ปกติจึงปรากฏชัดขึ้นบนพื้นที่สื่อในช่วง ค.ศ.2001-2002 และยังมีแนวโน้มว่ายังมีความพยายามในการคงไว้ซึ่งภาพตัวแทนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง สื่อรัฐพม่าก็นำเสนอประเทศไทยอย่างค่อนข้างจะเป็นกลางและวิจารณ์ทางการเมืองไทยอย่างมีเหตุมีผล โดยมิได้มีการเสริมแต่ง อ้างอิง หรือตอกย้ำภาพตัวแทนนั้นอย่างชัดแจ้ง อีกทั้งมิได้มีการพาดพิงถึงกรณีพิพาทระหว่างสองประเทศในช่วงวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอประเทศไทยในช่วงวิกฤตหรือนอกช่วงวิกฤตก็ตาม ข้อมูลจากสารานุกรมประเทศพม่ารายปี

ช่วง ค.ศ.1978-2010 จึงเป็นอีกด้านหนึ่งของการนำเสนอประเทศไทยผ่านสื่อของรัฐ ส่วนการนำเสนอไทยโดยไม่เกี่ยวข้องกับภาพตัวแทนภัยภายนอกหรือการวิจารณ์ประเทศไทยในประเด็นทางการเมืองนั้น จะพบอยู่ในสื่อภาคเอกชน ประเภทหนังสือพิมพ์และงานทางวรรณกรรม อีกรวมถึงบทความทางวิชาการในด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ยุคโบราณ

แนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยของสื่อพม่า

จากการพิจารณาเนื้อหาสื่อพม่าที่เป็นของรัฐและเอกชน ช่วยให้ทราบและตระหนักว่าพม่าใช้กฎหมายควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์ที่เข้มงวดในเรื่องเนื้อหา และให้มีความระมัดระวังในการกล่าวพาดพิงประเทศอื่นด้วยทัศนะส่วนตัว ส่วนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นไทยนั้น สื่อภาครัฐเท่านั้นที่มีสิทธิ์เสนอคำวิจารณ์ต่อไทยโดยตรง อย่างที่เคยเกิดขึ้นในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ไทย-พม่า ส่วนสื่อเอกชนนั้นมีหน้าที่เพียงนำเสนอข่าวไปตามสถานการณ์ที่สื่อต่างชาติกล่าวถึง และหากเป็นคำวิจารณ์ถึงไทยก็มักต้องว่าไปตามเนื้อข่าวต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ก็มีนักเขียนประจำคอลัมน์ที่วิจารณ์ถึงสถานการณ์โลก แต่เมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่องเมืองไทยก็จะไม่พาดพิงไปถึงประเด็นความมั่นคงหรือกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นคือสื่อเอกชนไม่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ และไม่สามารถเสนอคำวิจารณ์ประเทศไทยจนเกินหน้าสื่อของรัฐอย่าง NLM และ MSH อีกยังพบว่าสื่อรัฐทั้งสองฉบับที่นำมาศึกษานี้ จะให้ความสนใจเรื่องการเมืองไทยเป็นพิเศษ โดยกล่าวอย่างตรงไปตรงมาถึงโครงสร้างการเมืองไทย และตัวแสดงสำคัญทางการเมือง ระหว่างกองทัพไทยและพรรคการเมืองไทย

หากมองไปที่บริบททางการเมืองพม่าซึ่งอยู่ในการกำกับของกองทัพมาตลอดนับตั้งแต่สมัยนายพลเนวินนำกองทัพเข้าปฏิวัติยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนแบบรัฐสภาประชาธิปไตยในสมัยอูนุเมื่อ ค.ศ.1962 แล้วตามมาด้วยสมัยพลเอกอาวุโสตานฉ่วยตั้งรัฐบาลทหารปกครองประเทศในนาม SLORC และ SPDC มาตั้งแต่หลังจลาจลในปี ค.ศ.1988 ซึ่งรวมเวลาที่ทหารเข้ามามีอำนาจและชี้นำการเมืองการปกครองนานเกือบ 50 ปีหรือครึ่งศตวรรษนั้น ดังนั้น โลกข้อมูลข่าวสารของพม่าจึงเสมือนถูกขังอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงอุดมการณ์ทหารนิยม สังคมนิยม และชาตินิยม มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การรับรู้ข่าวสารในภาคประชาชนมีข้อจำกัดและไม่อาจแสดงความคิดเห็นที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ การติดตามข่าวสารจึงไม่ตื่นตัวในหมู่ประชาชน และค่านิยมที่ท้าท้ายรัฐหรือสังคมในการเสนอคำวิจารณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมด้วยแนวคิดแตกต่างหรือหลากหลาย

ก็ไม่อาจเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้มากนัก ดังพบว่ากลุ่มที่มีแนวคิดทางการเมืองต่างจากรัฐหรือกองทัพต้องออกมาผลิตสื่อในแนวทางของตนในต่างประเทศ อย่างที่พบเห็นในประเทศเพื่อนบ้านของพม่าเช่นไทยและอินเดีย ผลคือสื่อภายในพม่าจึงมีความชำนาญแค่การเสนอข่าวสารแบบเล่าเรื่อง และรัฐก็ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อประโยชน์ของการรักษาอำนาจรัฐไว้กับกองทัพ

หากพิจารณาธรรมเนียมการผลิตข่าวสารภายในประเทศพม่า จึงอาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากบริบททางการเมืองพม่าที่ผ่านมานั้นเอื้อให้รัฐจำกัดเสรีภาพของสื่อ ดังนั้นตัวบทในพื้นที่สื่อภายในประเทศพม่าจึงผูกติดกับแนวคิดในการนำเสนอตามรูปแบบสหบทที่คุ้นเคยมานาน จนเจ้าของสื่อและผู้ผลิตตัวบทสื่อต่างคุ้นเคยกับการตรวจสอบตัวเองอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม จากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังการเลือกตั้งรัฐบาลพลเรือนภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อปลาย ค.ศ.2010 นั้น อาจส่งผลให้สื่อพม่าได้รับอนุญาตในการปรับเปลี่ยนแนวทางการนำเสนอข่าวสารในการพาดพิงประเทศไทย แทนที่รัฐจะผูกขาดคำวิจารณ์ทางการเมืองต่อประเทศไทยเช่นใน MSH หรือผูกขาดการสร้างภาพตัวแทนไทยอย่างที่เสนอใน NLM ในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ดังกล่าว ปัญหาสำคัญคือ หากสื่อเอกชนพม่าได้รับเสรีภาพมากขึ้นในการนำเสนอประเทศไทย ก็อาจอ้างอิงหรือผลิตซ้ำตัวบทภาพตัวแทนไทยในฐานะภัยต่างชาติ และกล้ากล่าววิจารณ์ไทยถึงโครงสร้างทางการเมืองในประเด็นที่พาดพิงถึงกองทัพไทยที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ทั้งนี้เพราะภาคประชาชนพม่ามักจะคุ้นเคยกับชุดความรู้ในระบบโรงเรียนที่ชี้ให้เห็นว่ากองทัพพม่าเป็นผู้นำทางการเมืองก็เพราะพรรคการเมืองพม่าไม่มีความเข้มแข็ง และกองทัพพม่าได้เข้านำการเมืองก็เพื่อประชาชน จนกว่าพรรคการเมืองจะน่าวางใจ จึงเป็นไปได้มากว่าสื่อเอกชนที่อาจได้รับเสรีภาพมากขึ้นนั้น อาจจะถ่ายโอนสิทธิในการนำเสนอประเทศไทยของรัฐอย่างมีสีสัน หากเกิดกรณีพิพาทเช่นที่เคยเกิดมาในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ไทยกับพม่าในช่วง ค.ศ.1992-2002

บรรณานุกรม

งานวิจัยและหนังสือ

วิรัช นิยมธรรม. *ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของพม่า : กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาว่าด้วยความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา*. ชุดโครงการวิจัยไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552.

วิรัช นิยมธรรม. การศึกษาความคิดเห็นของคนพม่าต่อคนไทยและประเทศไทย. กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2553.

สุเนตร ชุตินธรานนท์ (บรรณาธิการ). พม่ามองไทย : ว่าด้วยประวัติศาสตร์และศิลปะไทยในทัศนะพม่า. สำนักพิมพ์มติชน, 2542.

Allot, Anna J. Inked Over, Ripped Out : Burmese Storytellers and the Censors. PEN American Center, USA, 1993.

Muang Aung Myoe. Neither Friend Nor Foe : Myanmar's Relations with Thailand Since 1988 (A View From Yangon). Institute of Defence and Strategic Studies, Singapore, 2002.

တင်သန်းဦး ၊ အယုဒ္ဓယာသစ္စာ ၊ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၉၃။
(นวนิยายอยุธยาสัจจะ, 1993)

နော်ရထာ ၊ နိုင်ငံတော်၏ရှေ့ခရီး ၊ သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း ၊ရန်ကုန်၊ ၁၉၉၅။ (หนังสือหนทางข้างหน้าของประเทศ, 1995)

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် (စတုတ္ထတန်း) ၊ တပ်မတော်အစိုးရ ၊ ---။
(แบบเรียนจิตใจสหภาพ)

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာ-ယိုးဒယားဆက်ဆံရေး (အခြေခံပညာအထက်တန်းအဆင့်) ၊ ဖိုတိုလစ်သိပုံနှိပ်စက်ရုံနှင့် ဂျီတီစီပုံနှိပ်စက်ရုံ၊ရန်ကုန်၊၂၀၀၁။
(แบบเรียนความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา ฉบับชั้นสูง, 2001)

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သိမှတ်ဖွယ်ရာ ပြည်မြန်မာ ၊ တပ်မတော်အစိုးရ၊ ၁၉၉၉။
(หนังสือเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับประเทศพม่า, 1999)

หนังสือพิมพ์ (Myanmar Time : MT)
မြန်မာတိုင်း(မ်) ။ (น.ส.พ.เมียนมาไทม์ ฉบับในช่วง ค.ศ. 2004-2010)
မြန်မာတိုင်း(မ်) ၊ အတွဲ ၂၃၊အမှတ် ၄၄၄ (၁၁-၁၇၊၁၂၊၁၀၀၉)။
(น.ส.พ.เมียนมาไทม์ ฉบับครบรอบสิบปี, 11-17 ธันวาคม 2009)

ความเรียง (New Light of Myanmar : NLM)
ကျော်ထင်နော်ရထာ ၊ အမြဲသတိထားရမည့်အိမ်နီးချင်း၊ မိတ်ကောင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်၊ ၂၀၀၂။
(หนังสือรวมบทความจำนวน 35 เรื่อง ที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลพม่า หัวข้อเรื่อง เพื่อนบ้านที่ต้องเฝ้าระวัง, 2002)
ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ရွှေပြည်သစ်ဆီလှမ်းချီကြရာဝယ် နှင့်အခြားဆောင်းပါးများ ၊ တပ်မတော်အစိုးရ၊
၂၀၀၈။ (รวมบทความชุดร่วมก้าวสู่แผ่นดินทองผืนใหม่, 2008)
သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း၊ မပြောချင်လို့ ကြည့်နေတာကြာပြီး နှင့် အထူးဆောင်းပါးများ၊ရန်ကုန်၊၂၀၀၁။ (หนังสือรวมบทความจำนวน 51 เรื่อง ที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลพม่า หัวข้อเรื่อง เห็นนานแล้วไม่อยากพูด และความเรียงอื่นๆ, 2001)

สารานุกรม (Myanmar Swesonkyan : MS and Myanmar Swesonkyan Hnitchuot : MSH)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း-၁၉၇၀၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมพม่า ฉบับที่ 11-1970)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၇၈၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1978)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၇၉၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1979)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၀၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1980)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၁၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1981)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၂၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1982)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၃၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1983)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၄၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1984)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၅၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1985)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၆၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1986)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၇၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1987)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၈၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1988)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၈၉၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1989)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၀၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1990)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၁၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1991)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၂၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1992)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၃၊ရန်ကုန်။
(สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1993)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၄၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–1994**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၅၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–1995**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၆၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–1996**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၇၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–1997**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၈၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–1998**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၁၉၉၉၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–1999**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၀၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2000**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၁၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2001**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၃၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2003**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၄၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2004**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၅၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2005**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၆၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2006**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၇၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2007**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၈၊ရန်ကုန်။
(**သာနုကြမပြည်ပမာရပီ–2008**)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၀၉၊ရန်ကုန်။
(**สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-2009**)
စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်–၂၀၁၀၊ရန်ကုန်။
(**สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-2010**)